

Vaalikoneet ja rationaalinen päätöksenteko

OUTI RUUSUVIRTA

ABSTRACT:
Voting advice applications and rational decision-making

This article analyses the potentially rationalising impact that online voting advice application (VAA) use may have on citizens' vote choice. In other words, having used a VAA, does the user vote for a candidate which, according to the VAA, best matches her opinion profile. Certain background variables, such as the user's interest in politics, party identification and socio-economic background can be expected to affect how much VAAs can rationalise user's vote choice. A simple pre-test post-test quasi-experiment of 292 high school and vocational school students was used to test the hypothesis in connection with the 2006 Finnish Presidential Election. The findings suggest that using a VAA does not significantly improve the rationality of the vote choice for those users who are interested in politics and identify with a political party whereas those who are not interested in politics and do not have a strong party identification may benefit from VAA use. All in all, this study suggests that the rationalising impact of VAA use for vote choice is relatively minor.

Johdanto

Internetin sosiaaliset verkostoitumispalvelut, kuten Facebook ja Twitter, ovat luoneet kansalaisille uusia ja entistä suurempia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa politiikkaan ja päätöksentekoon. On mahdollista, että Internet-palvelut voivat lisätä kansalaisten kiinnostusta myös perinteisimpiin poliittisiin osallistumistapoihin, kuten äänestämiseen (Tolbert ja McNeal 2003). Suomalaiset äänestäjät ovat jo yli vuosikymmenen ajan käyttäneet vaalikoneita. Vaalikoneiden tyyppisten innovatiivisten verkkopalveluiden voidaan odottaa lisäävän kansalaisten kiinnostusta äänestämiseen. Äänestäjät ovat ottaneet vaalikoneet omikseen ja eri medioiden ja eturyhmien vaalikoneet ovat nousseet suosituksi tavaksi tutustua ehdokkaisiin ja heidän mielipiteisiinsä. Koneiden käyttäjämäärät ovat nousseet tasaisesti 1990-luvun lopun vaatimattomista luvuista ja esimerkiksi vuoden 2007 eduskuntavaaleissa suosituimmat vaalikoneet houkuttelivat jo yli miljoona käyt-

täjää (Ruusuvirta 2010). Vaalikoneiden suuri suosio on saanut niin politiikan tutkijat, vaalikoneiden tarjoajat kuin tavalliset kansalaisetkin pohtimaan vaikuttaako koneiden käyttö äänestäjien päätöksentekoon.

Perinteisten pitkäaikaisten taipumusten, kuten puoluesamaistumisen, puolueuskollisuuden ja syvien yhteiskuntaa jakavien ristiriitautuvuuksien heikkeneminen (Franklin, Mackie ja Valen 1992; Grönlund, Paloheimo, Sundberg, Sankiahon ja Wass 2005) ja toisaalta asiakysymysten nouseminen yhä tärkeämmäksi äänestyspäätökseen vaikuttavaksi tekijäksi (Paloheimo 2005) luovat tilanteen, jossa vaalikoneiden voidaan olettaa vaikuttavan äänestäjiin (Ruusuvirta ja Rosema 2009). Kansalaiset ovat yhä avoimempia ajankohtaisten tilannetekijöiden vaikutukselle äänestyspäätöstä tehdessään, vaikka tämä saattaa tehdä äänestyspäätöksen tekemisen aiempaa työläemmäksi äänestäjälle. Suomalainen puoluejärjestelmä tarjoaa äänestäjille lukuisan määrän vaihtoehtoja vasemmisto-oikeisto-jatkumolla. Esimer-

kiksi itsensä poliittisessa avaruudessa oikealle sijoitettavan äänestäjän on mahdollista valita ehdokkaansa jopa neljästä eri puolueesta. Puolueen lisäksi suomalaisessa vaalijärjestelmässä äänestäjä valitsee myös ehdokkaan.

Downsin kehittelemän rationaalisen valinnan teorian mukaan rationaalisen äänestäjän tulisi ensin etsiä tietoa mahdollisista päätöksentekoon vaikuttavista asiakysymyksistä päättääkseen, mitkä kysymykset ovat hänelle tärkeitä. Tämän jälkeen hänen tulisi etsiä vertailukelpoista tietoa ehdokkaista kaikilla niillä muuttujilla, jotka vaikuttavat hänen äänestyspäätöksensä ja valita ehdokas, joka vastaa hänen preferenssejään parhaiten (Downs 1957). Vaikka äänestäjä ei itse etsisikään tätä tietoa, vaan tukeutuisi esimerkiksi politiikkaan perehtyneisiin ystäviinsä, tiedonhankinta ja sen analysointi olisi silti hyvin aikaa vievä prosessi. Helpottaakseen päätöksentekoa äänestäjä voi turvautua heuristisiin oikopolkuihin, kuten esimerkiksi puoluesamaistumiseen (Campbell, Converse, Miller ja Stokes 1960) tai poliittiselta eliitiltä tai muilta mielipidejohtajilta median kautta saamiinsa vihjeisiin (Lupia 1994; Zaller 1992), mutta nämä oikopolut eivät aina johda äänestäjää päätökseen, jonka hän tekisi, jos hänellä olisi kaikki päätöksentekoa varten tarvittu tieto (Bartels 1996; Lau ja Redlawsk 2006; Oscarsson 2007). Ehdokasvalintaa koskevassa valintatilanteessa vaalikoneet tarjoavat mahdollisuuden helpottaa päätöksentekoa yksinkertaistamalla tiedonhakuprosessia ja auttamalla äänestäjää löytämään sopiva ehdokas verraten vähällä vaivalla.

Vaalikoneiden toimintalogiikka perustuu käyttäjän ja ehdokkaan mielipiteiden vertailuun. Kone vertailee käyttäjän preferenssejä ehdokkaiden preferensseihin ja listaa heidät sopivuusjärjestykseen. Vaalikoneet toisin sanoen simuloivat Downsin (1957) rationaalisen valinnan teorian mukaista päätöksentekoprosessia ja hakevat äänestäjälle ehdokkaan, joka on häntä lähinnä ideologisessa avaruudessa (Wagner ja Ruusuvirta 2011). Vaalikoneilla saattaa olla äänestämistä rationalisoiva vaikutus, koska vaalikoneet useimmiten sisältävät tietoja kaikista tai lähes kaikista ehdokkaista useamman asiakysymyksen suhteen kuin mitä äänestäjän olisi kognitiivisesti mahdollista vertailla ilman koneen apua. Äänestäjä voi löytää itselleen sopivimman ehdokkaan, josta hänellä ei ennen koneen käyttöä ollut tietoa tai huomata, että puolue, jota hän ei aiemmin ole äänestänyt vastaa parhaiten hänen preferenssejään vaalien tärkeissä

asiakysymyksissä. Esimerkiksi 66 prosenttia sveitsiläisen *smartvote*-vaalikoneen käyttäjistä sanoi äänestäneensä ehdokasta tai puoluetta, jota ei olisi äänestänyt ilman kyseisin vaalikoneen suositusta vuoden 2007 liittopäivävaaleissa (Ladner, Felder ja Fivaz 2010, 114). Näin ollen vaalikone saattaa auttaa äänestäjää äänestämään ”oikein” (*voting correctly*) eli siten kuten hän äänestäisi, mikäli kaikki tarvittava tieto olisi äänestäjän käytössä¹ (Lau ja Redlawsk 2006).

Tässä artikkelissa tutkitaan vaalikoneiden mahdollista äänestämistä rationalisoivaa vaikutusta eli sitä, valitseeko äänestäjä käytettyään vaalikonetta ehdokkaan, joka koneen mukaan vastaa parhaiten hänen mielipideprofiiliaan. Voidaan olettaa, että tietyt taustamuuttujat – äänestäjän kiinnostus politiikkaa kohtaan, kiinnittyminen puolueisiin ja sosioekonominen asema – vaikuttavat siihen, kuinka paljon vaalikoneen käyttö voi rationalisoida äänestyspäätöstä. Tätä hypoteesia tutkittiin kokeellisesti vuoden 2006 presidentinvaalien yhteydessä. Artikkelin aluksi luodaan katsaus jo olemassa olevaan tietoon vaalikoneiden vaikutuksesta äänestyspäätökseen niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. Tämän jälkeen esitellään hypoteesit, joita artikkelissa analysoidaan. Ennen tutkimusmateriaalin analyysia kuvaillaan vielä tutkimusmenetelmät ja kerätty aineisto.

Vaalikoneiden vaikutus äänestyskäyttäytymiseen

Vaalikoneita on ollut käytössä monissa Euroopan maissa lähes yhtä pitkään kuin Suomessa. Silti niiden vaikutusta äänestämisen tutkittu verraten vähän. Olemassa oleva tieto vaalikoneiden vaikutuksesta äänestäjien päätöksiin perustuu pääosin käyttäjien subjektiivisiin arvioihin vaalikoneiden vaikutuksesta. Suomessa vaalikoneista on kysytty vaalitutkimusten yhteydessä vuoden 2003 eduskuntavaaleista lähtien. Arviot siitä kuinka paljon vaalikoneet vaikuttivat ehdokasvalintaan noissa vaaleissa vaihtelevat. Paloheimon mukaan 38 prosenttia vaalikonetta käyttäneistä arvioi käytön vaikuttaneen heidän ehdokasvalintaansa erittäin paljon tai melko paljon (2007, 71–72) kun taas Bengtssonin ja Grönlundin tulkinnan mukaan 30 prosenttia vaalikonetta käyttäneistä arvioi tulosten vaikuttaneen heidän ehdokasvalintaansa samassa mittakaavassa (2005, 246–251). Nel-

jä vuotta myöhemmin vaalikoneiden vaikutus näyttää pysyneen samalla tasolla. Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa 33 prosenttia vaalikoneita käyttäneistä sanoo vaalikoneiden vaikuttaneen heidän ehdokasvalintaansa (Mykkänen, Moring ja Pehkonen 2007). Varsin ennustettavasti nuoret äänestäjät kokevat saavansa eniten tukea ehdokasvalintaansa vaalikoneista. Vaalikoneet olivatkin nuorille äänestäjille äänestyspäätöksen kannalta tärkein medianava (Strandberg 2009, 83). Vuoden 2003 eduskuntavaalien yhteydessä 44 prosenttia nuorimmasta äänestäjäryhmästä (18–24-vuotiaat) sanoi vaalikoneiden vaikuttaneen heidän ehdokasvalintaansa erittäin paljon tai melko paljon (Paloheimo 2007, 72) ja 2007 eduskuntavaaleissa jo yli puolet (55 prosenttia) 18–24-vuotiaista vaalikoneen käyttäjistä koki vaalikoneet erittäin tai melko tärkeiksi oman äänestyspäätöksensä kannalta (Strandberg 2009, 82–3).

Eurooppalaista vertailua vaalikoneiden vaikutuksesta äänestyspäätökseen hankaloittaa tutkimusmenetelmien kirjavuus. Saksalaisen *Wahl-O-Mat* koneen käyttäjien exit-surveyssa noin kuudesta kymmeneen prosenttia vastaajista sanoo harkitsevansa äänestyspäätöstään uudelleen vaalikoneen käytön jälkeen vaalista riippuen (Marschall 2005; Marschall ja Schmidt 2008, 2010). Kaksi kolmasosaa sveitsiläisen *smartvoten* käyttäjistä puolestaan sanoo kyseisen vaalikoneen vaikuttaneen heidän äänestyspäätöksensä vuoden 2007 liittopäivävaaleissa. Tämä subjektiivinen kokemus vaalikoneen vaikutuksesta oli huomattavasti vahvempi nuorten käyttäjien keskuudessa kuin vanhempien parissa. Alle 30-vuotiaista yli 70 prosenttia koki *smartvoten* vaikuttaneen heidän äänestyspäätöksensä kun taas noin puolet yli 50-vuotiaista vastaajista myönsi vaalikoneen vaikuttaneen heidän päätöksensä (Fivaz 2008; Ladner ym. 2010, 113–114). Toisaalta Walgraven, van Aelstin ja Nuytemansin (2008a) tutkimuksen mukaan belgialaisen *Doe De Stemtestin* vaikutus äänestäjiin vuoden 2004 parlamenttivaaleissa oli hyvin pieni, vaikkakin tilastollisesti merkittävä. Vain hieman alle kaksi prosenttia vastaajista spontaanisti mainitsee vaalikoneet puoluevalinnan syyksi avoimessa kysymyksessä vuoden 2009 paikallisvaalien yhteydessä (Nuytemans, Walgrave ja Deschouwer 2010, 140–141). Niin ikään Alankomaiden vuoden 2003 parlamenttivaalitutkimuksessa noin kaksi prosenttia vastaajista mainitsee vaalikoneet spontaanisti avoimessa kysymyksessä puoluevalinnan syyksi (Aarts ja Kolk 2007), mutta vaalikoneilla on silti potentiaalisesti suurempi vai-

kus hollantilaisten äänestyspäätöksiin, erityisesti kannastaan epävarmojen äänestäjien keskuudessa (Ruusuvirta ja Rosema 2009). Kleinnijenhuisin ja van Hoofin arvion mukaan noin kymmenen prosenttia hollantilaisäänestäjistä muutti mieltään vaalikoneetta käytettyään ja äänesti vaalikoneen ehdottamaa puoluetta vuoden 2006 parlamenttivaaleissa (2008, 8).

Hypoteesit

Vaalikoneiden käytön voidaan odottaa vaikuttavan eri mittakaavassa eri tyyppisten äänestäjien äänestyspäätöksiin. Vaikka vaalikoneet tarjoavat kaikille äänestäjille mahdollisuuden löytää ehdokkaan, joka vastaa heidän mielipiteitään parhaiten, käytännössä voidaan olettaa, että varsin harvat äänestävät vaalikoneen parhaaksi esittämää ehdokasta. Ensimmäinen vaalikoneiden rationalisoivaa vaikutusta heikentävä tekijä on puoluesamaistuminen. Vaikka puoluesamaistunut on heikentynyt Suomessa kuten muissakin kehittyneissä jälkieteollisissa maissa, ei sen merkitys ole kokonaan hävinnyt. Vuoden 2003 eduskuntavaalitutkimuksessa 47 prosentti vastaajista katsoi olevansa lähellä jotakin poliittista puoluetta (Grönlund ym. 2005, 100). Campbellin, Conversen, Millerin ja Stokesin mukaan puoluesamaistuminen toimii eräänlaisena selektiivisenä linssinä, jonka läpi äänestäjä suodattaa poliittisen informaation. Vahvasti puolueeseen samaistunut äänestäjä jättää huonot uutiset omasta puolueestaan huomioimatta, kun taas hyvät uutiset läpäisevät tämän suodattimen (*perceptual screen*) (Campbell ym. 1960).

Samana mekanismin voidaan olettaa pätevän vaalikoneisiin. Vaalikoneen suositus, joka on ristiriidassa äänestäjän puolueidentiteetin kanssa, saa aikaan kognitiivisen dissonanssin, jota äänestäjä lievittää jättämällä vaalikoneen tuloksen huomiotta tai pitämällä sitä esimerkiksi mekaanisen laskelman tuloksena ja siten epäluotettavana. Jos vaalikone taas ehdottaa äänestäjän läheisimmäksi kokeman puolueen ehdokasta parhaiten sopivaksi, äänestäjä hyväksyy suosituksen (vrt. Campbell ym. 1960; Festinger 1962; Lord, Ross ja Lepper 1979). Täten voidaan odottaa, että vaalikoneet eivät merkittävästi rationalisoi niiden äänestäjien ehdokasvalintaa, jotka samaistuvat puolueisiin. Toisaalta vaalikoneen käytön voidaan olettaa rationalisoivan puolueisiin heikosti kiinnittyneiden tai kiinnittymättömien äänestäjien ehdokasvalinto-

ja. Erityisesti vaalikoneiden voidaan olettaa vaikuttavan erityisesti nuoriin äänestäjiin, jotka eivät ole vielä yhtä kiinnittyneitä puolueisiin kuin vanhemmat äänestäjät. He eivät ole myöskään äänestäneet useita kertoja, minkä jo sinällään on todettu vahvistavan puolueisiin kiinnittymistä (vrt. Converse 1969). Kuten edellä todettiin, nuoret ovat ahkerimpia vaalikoneiden käyttäjiä ja kokevat vaalikoneet hyödyllisemmiksi kuin vanhemmat äänestäjät. Näin ollen vaalikoneilla voidaan olettaa olevan rationalisoiva vaikutus erityisesti nuorten äänestäjien ehdokasvalintaan.

Toinen vaalikoneiden rationalisoivaa vaikutusta laimentava tekijä on kiinnostus politiikkaa kohtaan, joka ilmenee sekä ajankohtaisten asioiden, kuten vaalien seuraamisena että tietämyksenä siitä, kuinka poliittinen järjestelmä toimii ja keitä keskeiset toimijat ovat. Vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä toteutettu tutkimus vahvistaa tämän päätelmän. Kiinnostus politiikkaa kohtaan on vahvasti sidoksissa tietoon politiikasta (Grönlund 2009, 185–189). Poliitikasta kiinnostuneet kansalaiset tietävät, mitkä asiakysymykset ovat tärkeitä kussakin vaalissa ja mitkä puolueiden kannat ovat kunkin asiakysymyksen suhteen. Seuraamalla vaaliuutisoitintia ja ajankohtaisohjelmia nämä kansalaiset todennäköisesti tietävät myös puolueiden ehdokkaita nimeltä ja pystyvät uutisoinnin ja puoluekannan perusteella päättämään ehdokkaiden kannan vaalien tärkeimmissä asiakysymyksissä. Toisin sanoen kiinnostus politiikkaa kohtaan antaa kansalaiselle valmiudet tehdä rationaaliseen näkökulmasta katsoen ”oikea” äänestyspäätös ilman vaalikoneettakin.

Toisaalta politiikasta kiinnostuneet kansalaiset käyttävät vaalikoneita enemmän kuin ne, jotka eivät ole kiinnostuneet politiikasta (Paloheimo 2007, 62–3). Voidaan olettaa, että politiikasta kiinnostuneet kansalaiset eivät aidosti etsi ehdokasta vaalikoneesta, vaan käyttävät koneita esimerkiksi tarkastukseen oman ehdokasvalintansa ”oikeellisuuden”, saadakseen lisätietoa ehdokkaista, sulkeakseen pois jonkin harkitsemistaan ehdokkaista tai poliittisena viihteenä. Esimerkiksi noin puolet saksalaisen *Wahl-O-Matin* käyttäjistä, joista neljä viidesosa oli kiinnostunut politiikasta, kokeili konetta vahvistaakseen oman valintansa (Marschall 2005, 44). Myös belgialaisen *Doe de Stemtestin* käyttäjät etsivät vaalikoneesta vahvistusta oman äänestyspäätöksensä oikeudelle (Walgrave ym. 2008a, 59). Tätä taustaa vasten voidaan odottaa, että vaikka politiikasta kiinnostuneet voivatkin saada äänestyspäätöstä helpottavaa

tietoa vaalikoneista, koneen käyttö ei silti merkittävästi rationalisoi heidän ehdokasvalintaansa. Toisaalta ne kansalaiset, jotka eivät ole kiinnostuneet politiikasta, saattavat luottaa vaalikoneiden suosituksiin enemmän ja näin ollen koneiden käytöllä saattaa olla äänestyspäätöstä rationalisoiva vaikutus tässä äänestäjäryhmässä.

Myös kansalaisten sosioekonomisen aseman voidaan odottaa vaikuttavan siihen, kuinka paljon vaalikoneet voivat rationalisoida heidän ehdokasvalintojaan. Amerikkalaisissa tutkimuksissa on todettu, että kansalaisten tiedot politiikasta ovat paremmat yleisissä sosiaaliluokissa kuin mitä ne ovat alemmissa ryhmissä (esim. Delli Carpini ja Keeter 1996). Sama pätee Suomessa. Korkeammin koulutetuilla, ylempien ammattiryhmien edustajilla ja isompituloisilla on paremmat tiedot politiikasta kuin vähemmän koulutetuilla, alemmien ammattiryhmien edustajilla ja pienituloisilla (Grönlund 2009, 183–185). Mitä paremmat tiedot äänestäjällä on politiikasta, sitä suuremmalla todennäköisyydellä hän torjuu vaalikoneen ehdokassuosituksen, jos se on ristiriidassa äänestäjän oman ehdokasvalinnan kanssa. Näin ollen voidaan olettaa, että vaalikoneilla ei ole merkittävää rationalisoivaa vaikutusta korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevien äänestäjien ehdokasvalintaan kun taas alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevat äänestäjät voivat hyötyä vaalikoneiden rationalisoivasta vaikutuksesta.

Aineisto ja menetelmät

Olemassa oleva tutkimus vaalikoneiden vaikutuksista äänestyskäyttäytymiseen perustuu pääosin koneiden käyttäjien subjektiivisiin arvioihin. Tutkimuksen kannalta tämä on ongelmallista. Voidaan nimittäin kysyä, pitävätkö vaalitutkimusten osallistujat vaalikoneiden suositusten seuraamisen merkkinä poliittisesta tietämättömyydestä tai kypsymättömyydestä, eivätkä siksi tahdo myöntää, että Internet-sovelluksella oli vaikutusta heidän äänestyspäätöksensä. Vastaajat saavat myös kokea, että vaalikoneen vaikutuksen myöntäminen on sosiaalisesti vähemmän hyväksyttävää kuin esimerkiksi ajankohtaisohjelmien vaikutuksen myöntäminen. Toisaalta voidaan sanoa, että käyttäjän voi jollakin tasolla olla mahdotonta arvioida yksittäisen tekijän, kuten vaalikoneen, vaikutusta äänestyspäätökseen. Näistä syistä johtuen kyselytutkimukset todennäköisesti

aliarvioivat vaalikoneiden vaikutuksen merkitystä aggregaattitasolla. Toisaalta vaalikoneiden vaikutusta ehdokasvalintaan selvittävä tutkimus vaatii myös tutkimusmenetelmän, jolla pystytään tutkimaan vaalikoneen suosituksen ja äänestyspäätöksen rationaalisuuden välistä mahdollisesti kausaalista suhdetta. Kokeellinen tutkimus soveltuu hyvin tähän tarkoitukseen. Kokeelliset menetelmät eivät vielä kuulu politiikan tutkijoiden perustyökaluihin, mutta kiinnostus näitä menetelmiä kohti on kasvanut tasaisesti viimeisen kahden vuosikymmenen aikana (esim. Druckman, Green, Kuklinski ja Lupia 2006; Kinder ja Palfrey 1993a; Morton ja Williams 2010).

Kokeelliset menetelmät eivät ole täysin ongelmatomia. Kriitikot viittaavat usein ulkoisin validiteetin ongelmiin huomauttamalla, että politiikan tutkimuksessa kokeellisen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä tutkimusotosta pidemmälle. Kinder ja Palfrey (1993b, 28) vastaavat tähän kritiikkiin kannustamalla kokeellisten menetelmien käyttäjiä harjoitamaan kokeensa muuntelemalla tutkimusolosuhteita, osallistujapopulaatioita ja interventioita yleistysten testaamiseksi. Myös McDermott (2002) muistuttaa, että kokeellisten tutkimusten ei tarvitse välttämättä olla yleistettävissä koko populaation, vaan että niitä voidaan käyttää teorioiden ja hypoteesien kehittämiseen ja testaamiseen. Kuitenkaan kokeellisten menetelmien puolestapuhujatkkaan eivät voi kieltää kiistää niin kutsutun Hawthornen efektin vaikutusta. Tällä tarkoitetaan ilmiötä, jossa kokeen osallistujat muuttavat käytöstään vain siksi, että heitä tutkitaan, ei siksi, että kokeellisella interventiolla olisi välttämättä ollut vaikutusta heihin (esim. Shadish, Cook ja Campbell 2002, 79).

Tässä tutkimuksessa käytetään hyvin yksinkertaista kvasikoetta vaalikoneiden ehdokasvalintaa rationalisoivan potentiaalın kartoittamiseen. Kokeessa hyödynnetään niin kutsuttua yhden ryhmä *pre-test post-test* asetelmaa. Koeasetelmaa kutsutaan kvasikokeelliseksi, koska tutkimuksessa ei käytetty erillistä kontrolliryhmää ja kaikki osallistujat ottivat osaa samaan interventioon. Näin ollen osallistujia ei voitu jakaa satunnaisesti eri ryhmiin. Käytännössä osallistujien lähtötaso, tässä tapauksessa ehdokasvalinta, mitattiin ensin kyselylomakkeella. Tämän jälkeen osallistujat ohjattiin käyttämään tutkimukseen valittua vaalikonetta. Vaalikone toimi siis interventioinstrumenttina. Viikon kuluttua ensimmäisen lomakkeen täytöstä osallistujat täyttivät toisen kysely-

lomakkeen, jossa osallistujien ehdokasvalintaa tiedusteltiin uudestaan. Vertailemalla äänestyspäätöstä ja sen mahdollista muutosta ensimmäisessä ja toisessa vastauslomakkeessa voidaan tutkia, oliko vaalikoneen käytöllä vaikutusta osallistujien äänestyspäätökseen.

Tutkimukseen rekrytointiin 292 lukio- ja ammattikouluopiskelijaa ottamalla yhteyttä heidän oppilaitoksiinsa. Tutkija tapasi osallistujat oppituntien aikana². Tapaamisen aluksi tutkija kertoi osallistujille mitä vaalikoneet ovat ja että hän tutkii niitä. Kokeellisen tutkimuksen yleistä käytäntöä seuraten tutkimuksen tarkkaa päämäärää ei kerrottu osallistujille, jotta nämä eivät tietoisesti muuttaisi käytöstään ja siten vaarantaisi tutkimuksen onnistumista (esim. Field ja Hole 2003; Morton ja Williams 2010). Koska tutkimus tapahtui osallistujien koulussa tuntien aikana tutkija painotti, että kyseessä ei ollut koe tai testi ja osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista. Tutkija myös selvitti osallistujille, että he voivat missä tahansa vaiheessa keskeyttää tutkimukseen osallistumisen ilman seuraamuksia. Kaikki tutkimukseen osallistuneet allekirjoittivat suostumuslomakkeen, jossa todettiin, että osallistuja ymmärtää ottavansa osaa tutkimukseen, kerrottiin tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja anonymiteetistä ja siitä, kuinka kerättäviä tietoja käytetään ja käsitellään. Osallistujille ei maksettu palkkiota.

Ensimmäisessä tapaamisessa osallistujat vastasivat omatoimisesti kyselylomakkeeseen (ks. liite 1), jossa tiedusteltiin heidän sosiodemografisia taustatietojaan, kiinnostusta politiikkaa kohtaan ja vaalikoneiden tuntemusta. Kyselylomakkeessa kysyttiin myös ketä osallistuja olisi äänestänyt, jos hän olisi voinut äänestää tai ketä hän äänesti, jos hän äänesti kyseisissä presidentinvaaleissa. Tapaamisen lopuksi tutkija muistutti osallistujia vaalikoneen käytöstä. Kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus käyttää tietokonetta, jossa oli Internet-yhteys oppilaitoksissaan. Toinen kysely, joka tapahtui viikon kuluttua ensimmäisestä, tiedusteli uudestaan ketä osallistuja olisi äänestänyt, ketä ehdokasta vaalikone oli ehdottanut sopivimmaksi osallistujalle ja ketä ehdokasta osallistuja olisi äänestänyt, mikäli vaalikoneen suositus oli ristiriidassa vastaajan alkuperäisen ehdokasvalinnan kanssa. Toisessa kyselyssä kysyttiin myös olivatko osallistujat yllättyneet vaalikoneen ehdotuksesta, minkä he ajattelivat vaalikoneen tarkoituksen olevan, kuinka hyödyllisenä he kokivat vaalikoneen

ja aikoisivatko he käyttää vaalikoneita tulevaisuudessa. Niistä 292 vastaajasta, jotka täyttivät ensimmäisen kysymyslomakkeen, 257 käytti vaalikonetta ja vastasi toiseen kysymyslomakkeeseen. Ne 35, jotka eivät vastanneet toiseen kyselyyn olivat joko pois tunnilta, palauttivat toisen vastauslomakkeen tyhjänä, olivat unohtaneet vastaajanumeronsa tai käyttivät väärää vastaajanumeroa. Näin ollen vastusprosentiksi saatiin 88 %, minkä katsotaan olevan hyväksyttävä.

Tutkimusotos ei ole satunnainen vaan edustaa harkinnanvaraista otantaa, mikä on kokeellisissa tutkimuksissa yleistä. Tämä luonnollisesti rajoittaa tutkimuslöydösten yleistettävyyttä. Toisaalta tutkitavan ryhmän voidaan katsoa olevan riittävän moninainen osallistujien sukupuolen ja sosioekonomisen taustan puolesta³. Osallistujista lähes 46 prosenttia oli miehiä (n=118) ja 54 prosenttia naisia (n=139). Noin 26 prosenttia osallistujista tuli ylemmistä toimihenkilöperheistä (n=67), 37 prosenttia alemmista toimihenkilöperheistä (n= 94) ja 17 prosenttia työntekijäperheistä (n= 44). Osallistujien joukossa oli myös yrittäjä- ja (n=24) ja maanviljelijäperheistä (n=7) tulevia sekä niitä joiden vanhemmat olivat opiskelijoita (n=1) tai eläkeläisiä (n=2). Ikänsä puolesta osallistujat eivät edusta koko äänestäjäkuntaa. Yli 80 prosenttia tutkimukseen osallistuneista (207) oli 16–18-vuotiaita. Tutkimukseen otti osaa myös 37 19–21-vuotiasta, kolme 15-vuotiasta ja yksi 25-, 26-, ja 28-vuotias. Vaikka otos ei sisällä sellaisia osallistujia, jotka eivät jatka opiskelua oppivelvollisuuden päätyttyä, tutkittava ryhmä pyrittiin valitsemaan siten, että se edustaisi nuoria äänestäjiä mahdollisimmin hyvin esimerkiksi rekrytoimalla osallistujia useilta eri koulutusaloilta. Näin pyrittiin välttämään osallistujien taustoista johtuvat systemaattiset vääristymät tutkimusotoksessa ja löydöksissä. Vaalikoneiden käytön ennen tutkimusta voidaan myös odottaa vaikuttavan siihen, kuinka paljon koneen käyttö tässä tutkimuksessa voi rationalisoida osallistujan ehdokasvalintaan. Vaikka lähes 70 prosenttia osallistujista oli kuullut vaalikoneista ennen tutkimusta, vain yksi neljäsosa oli käyttänyt vaalikonetta ennen tutkimukseen osallistumista. Näin ollen voidaan todeta, että osallistujista kyllin monella ei ole kokemusta vaalikoneista kyseissä vaaleissa ja olosuhteet ovat otolliset koneiden ehdokasvalintaa mahdollisesti rationalisoivan vaikutuksen tutkimiselle.

Opiskelijoiden rekrytointi tutkimuksiin on yleis-

tä kokeellisessa tutkimuksessa, erityisesti aloilla, joissa kokeelliset menetelmät ovat tavanomaisia. Esimerkiksi psykologiassa ja taloustieteessä voidaan usein olettaa, että opiskelijaosallistujat eivät systemaattisesti eroa ei-opiskelijaosallistujista tutkittavilla muuttujilla. Poliitiikan tutkimuksessa, ja erityisesti äänestyskäyttäytymisen tutkimuksessa, ikä ja sosioekonominen asema ovat merkittäviä muuttujia. Siksi otokset, joiden kaikki osallistujat ovat opiskelijoita, ovat ongelmallisia ulkoisen validiteetin kannalta (Morton ja Williams 2010). Näin ollen tämän tutkimuksen löydökset eivät ole suoraan yleistettävissä koko äänestäjäkuntaan. Tuloksia voidaan silti vertailla edustavalla aineistolla saatuihin *survey*-tutkimuksen tuloksiin ja myöhemmin samantyyppinen koe voidaan toistaa edustavammalla osallistujanäytteellä. Toisaalta tutkimuksen tekeminen osallistujien opiskeluympäristössä mahdollisti asetelman, jossa tutkija saattoi tavata samat osallistujat kaksi kertaa lyhyen ajan sisällä aiheuttamatta suurta vaivaa osallistujille. Valittu tutkimusasetelma auttoi myös verrattain korkean vastausprosentin saavuttamisessa kaksivaiheisessa tutkimuksessa.

Tutkimuksessa käytettiin Helsingin Sanomain (HS) vaalikonetta, joka oli kehitetty presidentinvaaleihin 2006. Kyseisissä vaaleissa oli käytössä useita vaalikoneita, joista HS:n kone oli kolmanneksi käytetyin (Nieminen 2006). Tutkimukseen vaalikone valittiin, koska sen kysymykset oli muotoiltu tutkimukseen osallistujien kannalta sopivalla tasolla ja kone oli yksinkertainen ja helppo käyttää. Kyseisen vaalikoneen verkko-osoite oli myös intuitiivinen (www.vaalikone.fi), minkä ajateltiin helpottavan koneen löytämistä vastaajien kannalta ja varmistavan sen, että kaikki osallistujat käyttävät samaa vaalikonetta. Presidentinvaalien kaikki kahdeksan ehdokasta olivat vastanneet HS:n vaalikoneeseen, mikä puolestaan vahvisti koneen uskottavuutta. HS:n vaalikone oli melko tyyppillinen noiden vaalien kone, joten voidaan odottaa, että näiltä osin tutkimuslöydökset ovat yleistettävissä muihin suomalaisiin vaalikoneisiin. Koneessa oli yhteensä 29 kysymystä. Kymmenen ensimmäistä kysymystä käsitteli presidentin tehtäviä, 11 kysymystä koski ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja seitsemän kysymystä pyrki valitsemaan ehdokkaiden arvoja ja sitä millainen henkilö presidentin tulisi olla. Viimeinen kysymys pyysi vastaajia arvioimaan istuvan presidentin onnistumista tehtävässään.

Tietokonelaboratorion sijasta tutkimus toteutettiin niin kutsuttuna kenttätutkimuksena. Kenttätutkimuksen etuna voidaan pitää tutkimustilanteen ja ympäristön luonnollisuutta. Vastaajat ottavat osaa tutkimuksen omassa ympäristössään, eivät keino-tekoisesti luodussa tilanteessa laboratorion puitteissa. Toisaalta tutkija ei kenttätutkimuksessa voi kontrolloida tutkimusympäristöä ja muita tutkimukseen vaikuttavia tekijöitä yhtä hyvin kuin laboratoriossa. Näin ollen tutkija ei voi olla varma, että riippuvan muuttujan muutokset johtuvat täysin interventios- ta (ks. esim. Morton ja Williams 2010). Esimerkiksi tässä viikon mittaisessa tutkimuksessa pelkkä tutkimukseen osallistuminen saattoi saada vastaajat ajattelemaan politiikkaa ja vaaleja normaalia enemmän ja ehkä jopa muuttumaan ehdokasvalintaan kahden tutkimuskerran välillä. Tunnin mittaisessa laboratorionkokeessa tällainen tutkimusvaikutus olisi ehkä voitu välttää. Tutkimukseen osallistuminen saattoi saada osallistujat myös keskustelemaan vaaleista keskenään mittauskertojen välillä ja mahdollisesti muuttamaan mieltään äänestyspäätöksen suhteen. Tässä tapauksessa muutos ei johdu kokeen interventioista vaan ulkoisesta tekijästä (vrt. McDermott 2002, 338). Näitä virhe- ja epävarmuustekijöitä ei voida täysin eliminoida kenttätutkimuksessa.

On kuitenkin todettava, että vaikka tämä tutkimus toteutettiin kentällä, niin tutkimusasetelmaa oli silti eräässä mielessä keino-tekoinen. Osallistujia pyydettiin kuvittelemaan, kuinka he olisivat äänestäneet presidentinvaaleissa, jotka pidettiin kuukausia ennen koetapahtumaa. Tämä ajallinen epäsuhta saattaa myös vääristää tutkimuksen tuloksia, sillä kuten aiemmissa vaalitutkimuksissa on todettu, vaalien jälkeen vastaajat ovat hanakampia ilmoittamaan äänestäneensä vaalien voittajaa ja eivätkä tahdo myöntää antaneensa ääntään häviäjälle (Borg 2007, 40). Esimerkiksi osallistuja, joka todellisuudessa olisi äänestänyt Heidi Hautalaa, koska tämän mielipiteet ovat lähempänä vastaajan preferenssejä, voisi vaalituloksen ollessa selvillä ilmoittaa äänestäneensä vaalit voittanutta Tarja Halosta sekä ensimmäisessä että toisessa kyselyssä. Jos vastaaja kuitenkin vastasi vaalikoneen kysymyksiin todellisten preferenssiensä mukaisesti, vaalikone suositteli hänelle Hautalaa sopivimmaksi ehdokkaaksi. Näin ollen tutkimus rekisteröi tämän osallistujan sellaiseksi äänestäjäksi, joka pitää kiinni omasta ehdokkaastaan, vaikka to-

dellisuudessa vaalikone tarjoaa osallistujalle eri ehdokasta parhaiten sopivaksi.

Tulokset

Tutkimuksen toisessa kysymyslomakkeessa tiedusteltiin ketä ehdokasta vastaaja olisi äänestynyt loppuen lopuksi presidentinvaalien 2006 ensimmäisellä kierroksella. Kuten kuviosta 1 käy ilmi, reilulle kolmannekselle vastaajista tutkimuksessa käytetty vaalikone suositteli samaa ehdokasta, joka oli vastaajan alkuperäinen ehdokas ensimmäisestä kyselylomakkeesta ja tämä ehdokas oli myös vastaajan lopullinen äänestyspäätös. Toisin sanoen voidaan todeta, että kaikista tutkimukseen osallistujista 37 prosenttia olisi äänestänyt rationaalisesti ilman vaalikoneen käyttöäkin. Vaalikoneesta vahvistuksen äänestyspäätökselleen saaneiden osuus on verrattavissa esimerkiksi Belgian vuoden 2004 paikallisvaaleihin, joissa 45 prosenttia vaalikoneen käyttäjistä sanoi koneen vahvistaneen heidän oman äänestysaikeen oikeuden (Walgrave, Van Aelst ja Nuytemans 2008b).

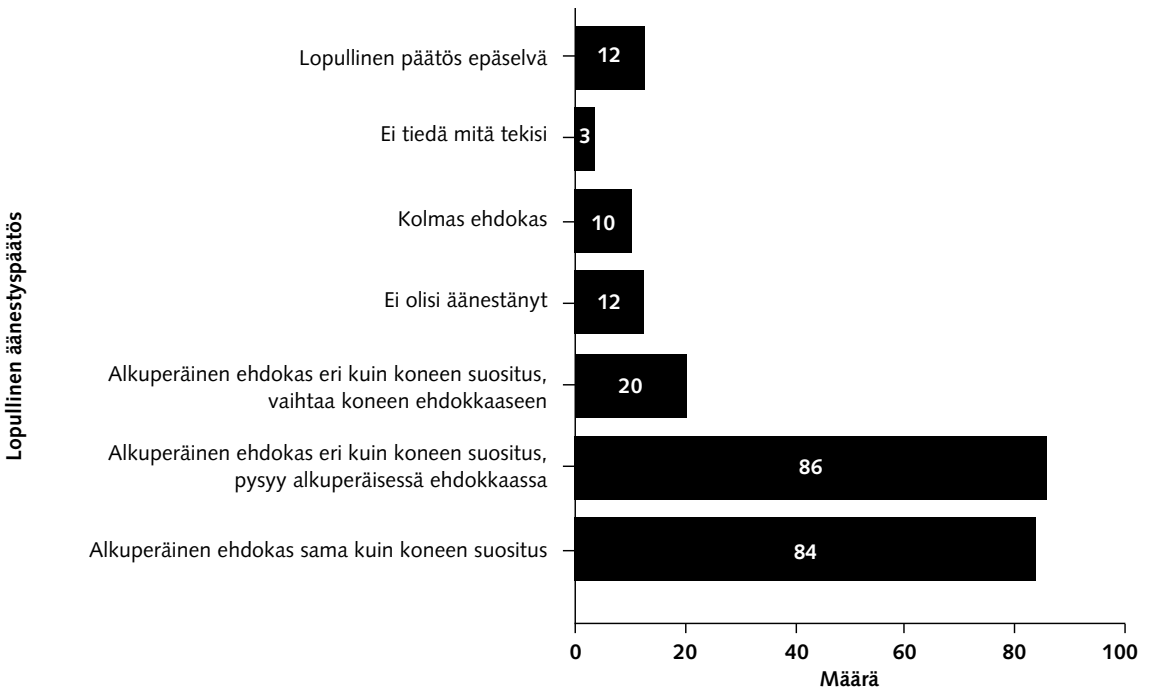
Se, että vaalikone suositteli huomattavalle osalle tutkimukseen osallistuneista heidän alkuperäistä ehdokastaan, ei ole yllättävää presidentinvaalien kontekstissa. Suurin osa ehdokkaista oli tunnettuja poliittisia hahmoja ja media raportoi kampanjaa kattavasti. Tämän vuoksi tietoa ehdokkaista ja heidän kannoistaan vaalien asiakysymysten suhteen oli tarjolla runsaasti myös niille kansalaisille, jotka eivät tätä tietoa varsinaisesti etsineet. Toisin sanoen vaalit käytiin informaatorikkaassa ympäristössä. Ehdokaiden alhainen lukumäärä (8) ei myöskään koetellut kansalaisten kognitiivisia kykyjä kohtuuttomasti. Voidaan olettaa, että informaatioympäristöltään köyhemmissä toisen asteen vaaleissa, kuten euro- ja kunnallisvaaleissa, vaalikoneet eivät suosittelleet käyttäjilleen näiden omaa ehdokasta yhtä usein kuin presidentinvaaleissa. Tämä ilmiö pitäneen paikkansa myös eduskuntavaaleissa, joissa ehdokasmäärä on euro- ja kunnallisvaalien tapaan huomattavasti suurempi kuin presidentinvaaleissa. Näin ollen on epätodennäköisempää, että vaalikone ehdottaa käyttäjälle tämän suosikkiehdokasta. Toinen selitys tälle ilmiölle on, että vastaajat saivat vihjeitä siitä kuka ehdokkaista sopisi heille parhaiten poliittisen eliitin diskurssista (vrt. Zaller 1992) tai kanssakäymisestä

perheenjäsentensä ja ystäviensä kanssa (vrt. Huckfeldt ja Sprague 1994). Tutkimuksen osallistujat ovat voineet altistua vaaleista ja ehdokkaista käytävälle keskustelulle, vaikka he eivät itse olisikaan tarpeeksi vanhoja äänestämään tai kiinnostuneet vaaleista. Kun vastaajilta sitten tässä tutkimuksessa kysyttiin heidän hypoteettista ehdokasvalintaansa, he saattoivat käyttää hyväkseen näitä oikopolkuja äänestyspäätöstä tehdessään ja päätyivät heille sopivimpaan ehdokkaaseen ilman vaalikoneen apua.

Reilulle kolmannekselle osallistujista vaalikone taas suositteli parhaiten sopivaksi ehdokkaaksi eri ehdokasta kuin heidän alkuperäinen ehdokasvalintansa. Nämä vastaajat päättivät loppuen lopuksi äänestää omaa alkuperäistä ehdokastaan. Näiden omasta ehdokkaastaan kiinni pitävien vastaajien määrä on pienempi kuin Mykkäsen, Moringin ja Pehkosen tutkimuksessa vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä. Noissa vaaleissa 53 prosenttia vaalikoneen käyttäjistä ilmoitti äänestäneensä ehdokasta, jota mikään vaalikone ei ehdottanut parhaiten sopivaksi (Mykkänen ym. 2007). Eroa voidaan selittää muun muassa vaalien välisellä erolla. Eduskuntavaaleissa ehdokkaita on enemmän ja siksi on epätodennäköisempää, että vaalikone suosittelee käyttäjälle tämän omaa suosikkiehdokasta. Näin ollen

ne vaalikoneen käyttäjät, joilla on suosikkiehdokas jo ennen koneen käyttöä yksinkertaisesti torjuvat vaalikoneen ehdotuksen, mikäli se on ristiriidassa heidän oman ehdokkaansa kanssa. Mykkäsellä kumppaneineen oli myös käytössä vaalikoneiden käyttäjiä edustava aineisto, joten suurempi vaalikoneen ehdotuksen torjumisprosentti ei ole yllätys. Tässä tutkimuksessa vaalikoneen ehdotuksen hylkäämiselle voidaan löytää vähintään kaksi eri selitystä. Saattaa olla, että vaalikoneen suosituksen torjuvat osallistujat olivat varmoja omasta äänestyspäätöksestään ja siksi vaalikoneen ristiriitainen ehdotus ei heilauttanut heidän ehdokasvalintaansa. Toisaalta voi olla, että ne vastaajat, jotka eivät hyväksyneet vaalikoneen suositusta, joka ei vahvistunut heidän omaa suosikkiaan, eivät luottaneet vaalikoneeseen ja täten hylkäsivät sen ehdotuksen. Tähän selitykseen palataan myöhemmin uudelleen.

On kiinnostavaa huomata, että hieman alle kymmenen prosenttia vastaajasta valitsi vaalikoneen suositteleman ehdokkaan, vaikka se oli ristiriidassa heidän alkuperäisen ehdokasvalintansa kanssa. Vaalikoneen ehdotusta seuraavien määrä olisi tosin voinut olla suurempikin, sillä 20 vastaajaa vaihtoi alkuperäistä ehdokastaan toisella mittauskerralla siten, että se vastasi vaalikoneen ehdokassuosituksista. Tämä

Kuvio 1. Vastaajien lopullinen äänestyspäätös vaalikoneen käytön jälkeen

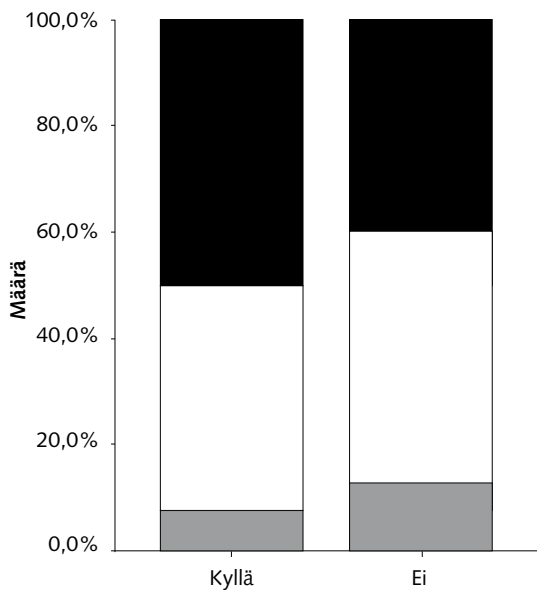
voidaan tulkita yritykseksi peitellä suosikkiehdokkaan muutos vaalikoneen ehdotuksen mukaiseksi. Kaiken kaikkiaan löydös on samaa kokoluokkaa edellä mainittujen eurooppalaisten tutkimusten kanssa, mutta suurempi kuin vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä tehdyn survey-tutkimuksen vastaava tulos. Mykkäsen, Moringin ja Pehkosen (2007) mukaan kolme prosentti noissa vaaleissa vaalikoneita käyttäneistä muutti mieltään ja äänesti vaalikoneen ehdottamaa ehdokasta, vaikka heillä alun perin olikin oma suosikkiehdokas. Toisaalta tuossa kyselyssä oli vastausvaihtoehtona myös seuraava toteamus: ”Ei ollut omaa suosikkiehdokasta ja äänestin omia käsityksiä lähimmäksi osunutta vaalikoneen tarjoamaa”. Tämän vaihtoehdon valitsi yllättävän suuri 15 prosenttia tuohon tutkimukseen vastanneista. Tämä tutkimus ei ota huomioon sitä, kuinka vahva vastaajan ehdokasvalinta oli ensimmäisessä mittauksessa. Kysymys ei myöskään antanut vastaajalle ”en osaa sanoa” vaihtoehtoa ja ehdokasvalinta oli siten niin kutsuttu pakotettu valinta (*forced choice*)⁴. Näin ollen tämän artikkelin löydöstä tulisi verrata molempiin edellä mainittuihin kohtiin Mykkäsen, Moringin ja Pehkosen tutkimuksessa.

Edellä todettiin, että puoluesamaistuminen saattaa heikentää vaalikoneiden käytön äänestämistä rationalisoivaa vaikutusta. Tässä tutkimuksessa ei käytetty perinteistä puoluesamaistumista mittaavaa kysymystä, jossa vastaajilta tiedustellaan tuntevatko he olevansa lähellä jotakin puoluetta. Sen sijaan osallistujilta kysyttiin, tietävätkö he mitä puoluetta heidän vanhempansa kannattavat. Tietoa vanhempien puoluekannasta voidaan pitää lasten puoluesamaistumisen mittana, sillä koti ja perhe ovat yksi puoluesamaistumisen tärkeimmistä välittäjistä (Hyman 1959). Campbellin, Conversen, Millerin ja Stokesin (1960, 146–147) mukaan ”...[a]n orientation toward political affairs typically begins before the individual attains voting age and that his orientation strongly reflects his immediate social milieu, in particular his family.” Vaikka puoluekanta ei tämän päivän Suomessa periydykään samassa mittakaavassa kuin 50 vuotta sitten, eivätkä monet nuoret tiedä vanhempiensa puoluekantaa, on perhe silti merkittävä poliittisen sosialisoinnin osatekijä (Grönlund ym. 2005, 107–12). Täten tietoa vanhempien puoluekannasta voidaan pitää jonkinasteisena, vaikkakin epätäydellisenä, puoluesamaistumisen indikaattorina. Jos nuori ei tiedä, mitä puoluetta hänen vanhempansa kannattavat, voidaan olettaa, että vanhempien puo-

luesamaistuminen ei ole siirtynyt nuorelle. Tässä tilanteessa nuorelle ei ole välttämättä ehtinyt lainkaan muodostua käsitystä hänen omasta puoluesamaistumisestaan. Tutkimukseen osallistujilta ei kuitenkaan katsottu tarpeelliseksi kysyä puoluesamaistumista yhdensivunmittaisessa kyselylomakkeessa presidentinvaalien ehdokaskeksisyyden vuoksi (Borg 2007, 40–41). Kysymyksen siitä tunteeko vastaaja jonkin puolueen läheiseksi pelättiin vaikuttavan liiaksi kysymykseen ehdokasvalinnasta (vrt. Tourangeau, Rips ja Rasinski 2000). Tutkimukseen osallistujat olisivat saattaneet pyrkiä sovittamaan ehdokasvalintansa yhteen puoluesamaistumisensa kanssa ja täten vääristäneet joissakin tapauksissa ehdokasvalintaansa, joka oli yksi tutkimuksen keskeisimmistä muutujista. Tietoisina puoluesamaistumisindikaattorin mahdollisesta heikkoudesta analyysiin tuloksia täytyi tulkita varovaisesti.

Vain hieman alle 30 prosenttia tutkimukseen osallistuneista (n=73) tiesi vanhempiensa puoluekannan, kun taas suurin osa (n=178) ei pystynyt nimeämään vanhempiensa kannattamia puolueita. Kuviossa 2 on esitetty vastaajien lopullisen äänestyspäätöksen suhde tietoon vanhempien puoluekannasta. Kuten tutkimushypoteesin mukaan voitiin odottaa, suurempi osa niistä osallistujista, jotka eivät tieneet vanhempiensa puoluekantaa ja joiden näin ollen ei odotettu tuntevan samaistumista puolueisiin, hyväksyivät vaalikoneen suosituksen (n=15, 12,7 %) sen ollessa ristiriidassa alkuperäisen ehdokasvalinnan kanssa. Niillä vastaajilla, jotka tiesivät vanhempiensa kannattaman puolueen, luku oli selvästi pienempi (n=5, 7,4 %). Puoluesamaistuminen on saattanut myös toimia jonkin asteisena heuristisena oikopolkuna niille, jotka tietävät vanhempiensa puoluekannan, sillä puolelle heistä vaalikone suositteli omaa alkuperäistä ehdokasta parhaiten sopivaksi ehdokkaaksi. Neljällekymmenelle prosentille niistä, jotka eivät tieneet vanhempiensa puoluekantaa vaalikone tarjosi omaa alkuperäistä ehdokasta parhaaksi vaihtoehdoksi.

Kuviossa 3 eritellään kuinka kiinnostus politiikkaa kohtaan oli yhteydessä osallistujien äänestyspäätöksen vaalikoneen käytön jälkeen. Yhteensä 93 vastaajaa ilmoitti olevansa kiinnostunut politiikasta kun taas 97 kertoi, että politiikka ei heitä kiinnosta. Odotetusti suurempi osa niistä, jotka eivät ole kiinnostuneet politiikasta, hyväksyi vaalikoneen ehdokasuosituksen sen ollessa ristiriidassa vastaajan alkuperäisen ehdokkaan kanssa kuin niistä, jotka ovat

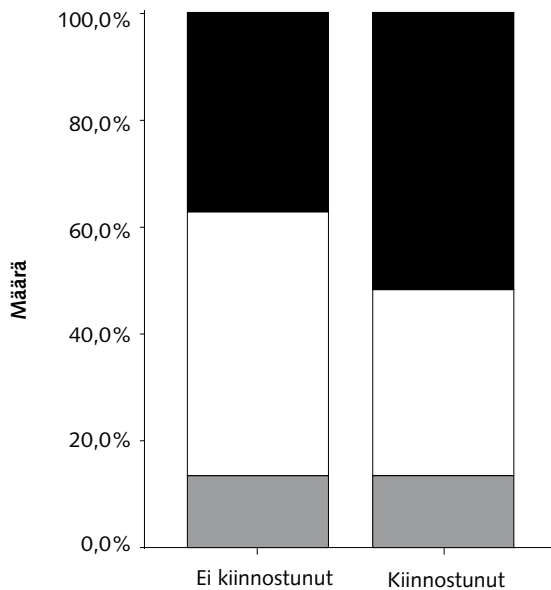
Lopullinen äänestyspäätös

- Alkuperäinen ehdokas sama kuin koneen ehdotus
- Alkuperäinen ehdokas eri kuin koneen ehdotus, pysyy alkuperäisessä ehdokkaassa
- Alkuperäinen ehdokas eri kuin koneen ehdotus, vaihtaa koneen ehdotukseen

Kuvio 2. Vastaajien äänestyspäätös ja sen suhde tietoon vanhempien puoluekannasta

Huomio: Esityksen yksinkertaistamiseksi analyysistä poistettiin ne vastaajat, jotka eivät olisi äänestäneet, jotka olisivat äänestäneet jotakin muuta ehdokasta kuin alkuperäistä tai vaalikoneen ehdottamaa ehdokasta tai jotka eivät olisi tienneet mitä tehdä. Tällaisia vastaajia oli 37. Lisäksi puuttuvia vastuksia oli 30. Lopullisen näytteen koko on täten 190 vastaajaa. Tätä näytettä käytetään kaikissa alla olevissa kuvioissa.

kiinnostuneet politiikasta. Kolmetoista politiikasta kiinnostumatonta osallistujaa (13,4 %) hyväksyi vaalikoneen suosituksen kun taas vain seitsemän politiikasta kiinnostunutta (7 %) hyväksyi vaalikoneen ehdotuksen tässä tilanteessa. Toisaalta yllättävää ei ole myöskään se, että yli 50 prosenttia politiikasta kiinnostuneista (n=48) sai vaalikoneelta oman alkuperäisen ehdokkaansa parhaiten sopivaksi suositukseksi kun taas 37 prosentille politiikasta kiinnostumattomista (n=36) vaalikone suosittelee heidän alkuperäistä ehdokastaan parhaiten sopivaksi. Yllättävänä voidaan sen sijaan pitää sitä, kuinka suuri määrä politiikasta kiinnostumattomia luotti omaan valintaansa ja hylkäsi vaalikoneen ehdotuksen, kun se oli ristiriidassa heidän alkuperäisen ehdokasva-

Kiinnostus politiikkaa kohtaan

- Alkuperäinen ehdokas sama kuin koneen ehdotus
- Alkuperäinen ehdokas ja vaalikoneen suositus ristiriidassa, pysyy alkuperäisessä valinnassa
- Alkuperäinen ehdokas ja vaalikoneen suositus ristiriidassa, seuraa vaalikoneen suositusta

Kuvio 3. Vastaajien äänestyspäätös ja kiinnostus politiikkaa kohtaan

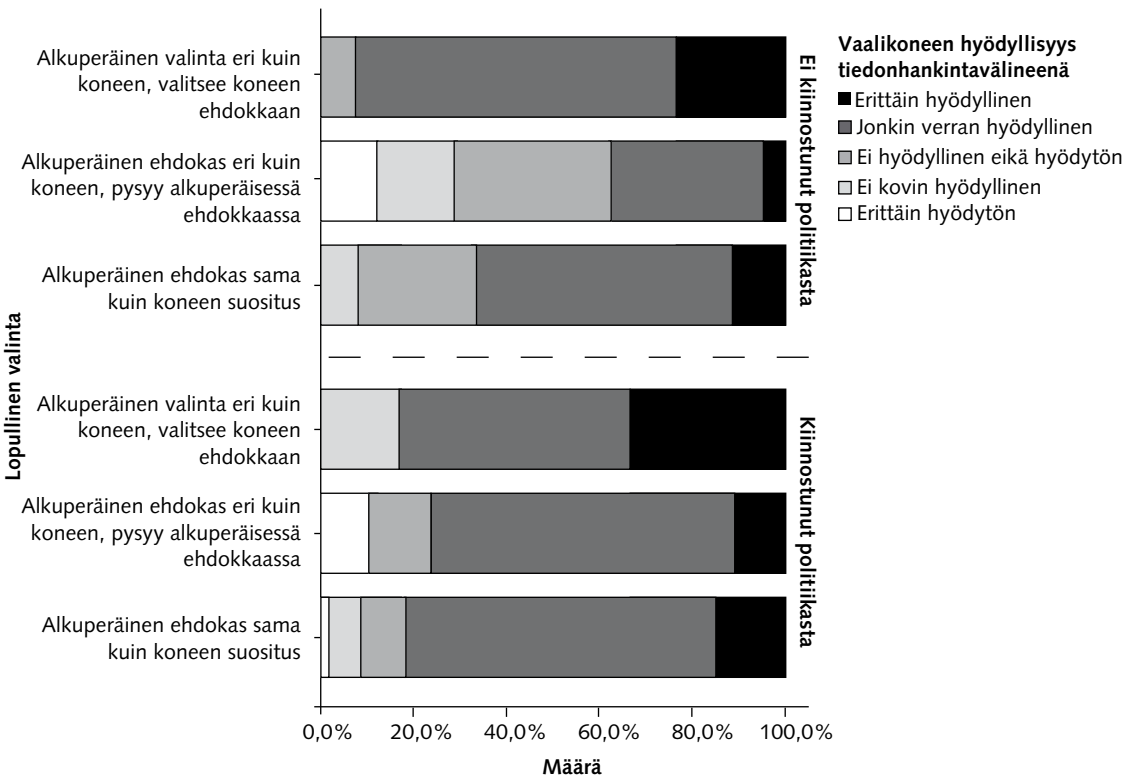
lintansa kanssa. Hieman alle puolet niistä vastaajista, jotka eivät ole kiinnostuneet politiikasta (49,5 %, n=48) pitivät kiinni omasta valinnastaan, kun taas 45 prosenttia politiikasta kiinnostuneista teki samoin. Eroa ryhmien välillä voidaan toki selittää sillä, että puolelle politiikasta kiinnostuneista vaalikone suosittelee heidän omaa ehdokastaan ja verraten pieni osa politiikasta kiinnostuneista vaihtoi oman ehdokkaansa vaalikoneen ehdottamaan.

Tästä huolimatta on mielenkiintoista etsiä mahdollisia syitä politiikasta kiinnostumattomien itsevarmuudelle ehdokasvalinnan suhteen. Tutkimuksessa käytetyistä muuttujista kahden voidaan olettaa antavan lisävalaistusta tähän ilmiöön. Epäluottamus vaalikoneita kohtaan voi saada käyttäjät kääntämään

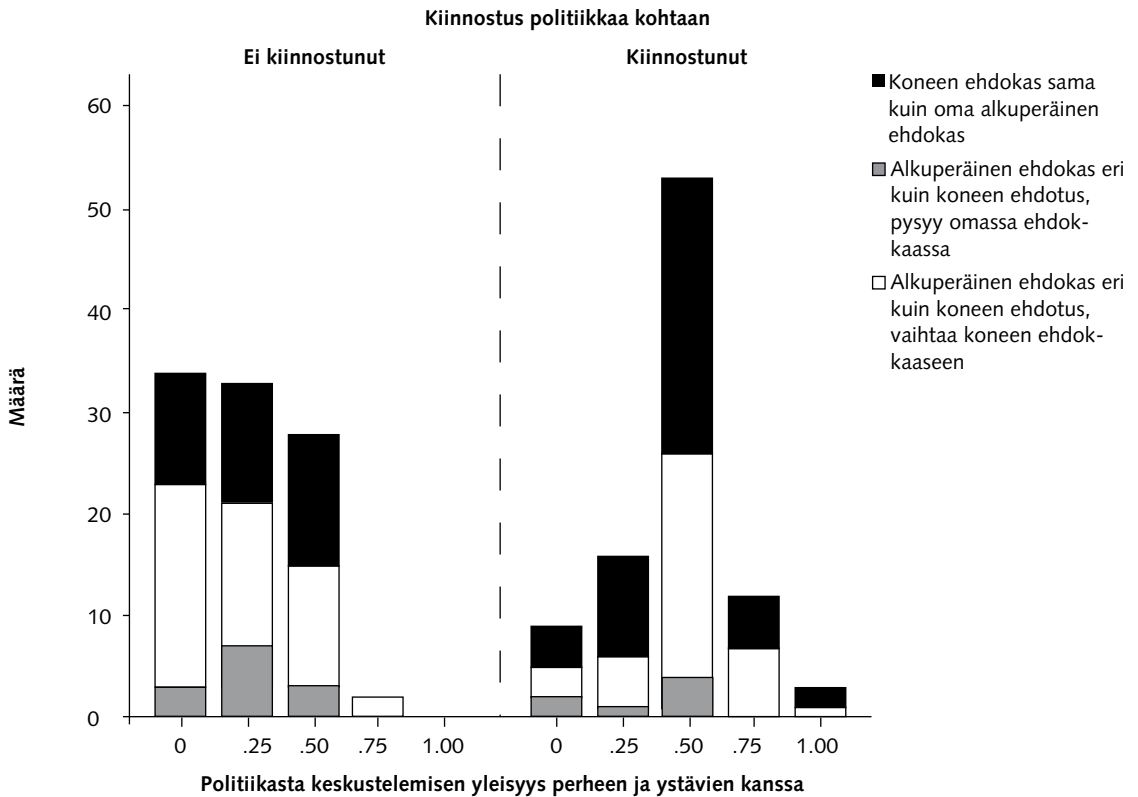
selkensä vaalikoneen suositukselle. Luottamusta vaalikoneita kohtaan voidaan välillisesti mitata tiedustelemalla, kuinka hyödyllisiksi osallistujat kokevat koneet. Kuten kuviosta 4 voidaan päätellä, politiikasta kiinnostumattomat vastaajat, jotka seuraavat vaalikoneen ehdokassuosituksista kokevat vaalikoneet hyödyllisemmäksi informaatiokanavaksi kuin ne politiikasta kiinnostumattomat vastaajat, jotka torjuvat vaalikoneen suosituksen sen ollessa ristiriidassa heidän oman ehdokasvalintansa kanssa. Tässä analyysissä ei tosin voida varmistua vaalikoneen hyödylliseksi kokemisen ja lopullisen äänestyspäätöksen välisen yhteyden suunnasta. Voi olla, että vastaajat, joille vaalikone suosittelee eri ehdokasta kuin heidän alkuperäinen ehdokasvalintansa kokevat vaalikoneet hyödyttömiksi juuri siitä syystä, että vaalikone suositteli heille ”väärää” ehdokasta. Toisaalta kuvio 4 vahvistaa myös sen, että politiikasta kiinnostuneet vaalikoneen käyttäjät kokevat vaalikoneet hyödylliseksi tavaksi saada tietoa ehdokkaista riippumatta siitä, vahvistiko vaalikone heidän ehdokasvalintansa ”oikeellisuuden”. Mihin sitten politiikasta kiinnostumattomat ja vaalikoneita epäi-

levät vastaajat perustivat äänestyspäätöksensä? Tässä tutkimuksessa kysyttiin kuinka usein vastaajat keskustelelevat politiikasta kotona ja ystäviensä kanssa. Näistä vastauksista muodostettiin indeksi, jonka yhteyttä lopulliseen äänestyspäätökseen tarkastellaan kuviossa 5 vastaajien politiikkaa kohtaan tunteman kiinnostuksen mukaan. Kuviosta käy ilmi, että vaikka vastaajat eivät olekaan kiinnostuneita politiikasta moni heistä keskustelee silti aiheesta lähipiirinsä kanssa jonkin verran. Tämä havainto puoltaa selitystä, jonka mukaan ne osallistujat, jotka eivät ole kiinnostuneita politiikasta, mutta pysyvät silti alkuperäisessä ehdokasvalinnassaan vaalikoneen ehdottaessa muuta ehdokasta, saattavat saada tukea äänestyspäätöksensä poliittisista keskusteluista perheensä ja ystäviensä kanssa (vrt. Huckfeldt ja Sprague 1994).

Kuten edellä todettiin, sosioekonomisen aseman voidaan odottaa vaikuttavan siihen kuinka paljon vaalikoneen käyttö voi rationalisoida vastaajien äänestyspäätöstä. Ylempien ammattiryhmien edustajilla on tyypillisesti paremmat tiedot politiikasta kuin alempien ammattiryhmien edustajilla. Greensteinin

Kuvio 4. Vaalikoneen hyödylliseksi kokeminen politiikasta kiinnostuneiden ja kiinnostumattomien parissa lopullisen äänestyspäätöksen mukaan

Kuvio 5. Vastajien lopullinen ehdokasvalinta politiikasta keskustelemisen yleisyyden ja kiinnostuksen mukaan

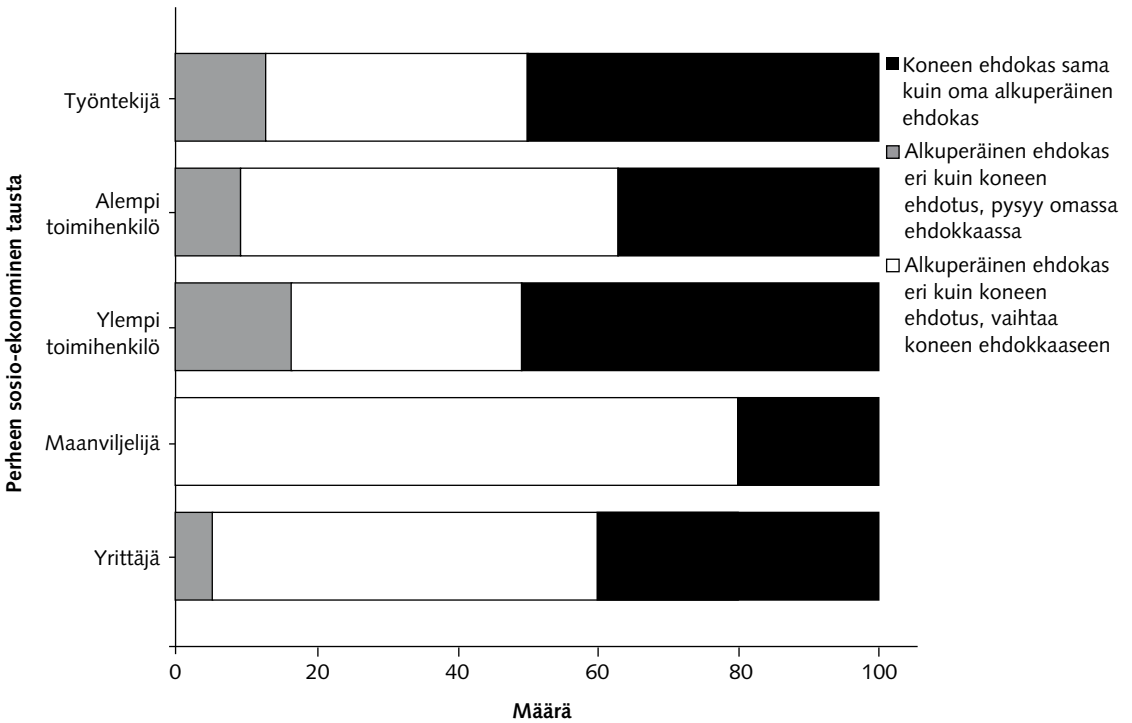
(1969, 56–57) mukaan sama pätee myös lapsiin. Näin ollen vaalikoneen voidaan odottaa rationalisoivan enemmän niiden vastaajien ehdokasvalintoja, jotka tulevat alemmista sosioekonomisista perhetaustoista, kun taas vaalikoneella ei odoteta olevan tätä vaikutusta niiden parissa, joiden sosioekonominen perhetausta on ylempi. Kuviosta 6 ilmenee, että tutkimusaineisto ei tue tätä hypoteesia. Vastoin ennako-odotuksia prosentuaalisesti isoin osa niistä, jotka vaalikone sai muuttamaan mieltensä, tulevat ylemmistä toimihenkilöperheistä (n=9). Seuraavaksi eniten vaalikoneen käänyttämiä on työntekijätaustaisten vastaajien parissa (n=4) ja kolmanneksi eniten alemmista toimihenkilöperheistä tulevien joukossa (n=6). Silmiinpistävää on, ettei yksikään maatalousyrittäjätaustainen vastaaja luottanut vaalikoneen ehdotukseen sen ollessa ristiriidassa vastaajan oman ehdokasvalinnan kanssa, mutta toisaalta on otettava huomioon, että tutkimukseen osallistui ainoastaan seitsemän tällaisesta perhetaustasta tulevaa vastaajaa ja pieni näyte saattaa näin ollen vääristää tulosta. Toisaalta vaalikone suositteli vastaajan omaa alkuperäistä ehdokasta yhtä suurelle osalle ylemmistä

toimihenkilöperheistä tulevista osallistujista kuin työntekijätaustaisista vastaajista. Hämmäntävästä lopputuloksesta voidaan päätellä, että vaalikoneiden äänestyspäätöstä rationalisoiva vaikutus eri sosioekonomisissa ryhmissä ei toimi oletetulla tavalla.

Päätelmät

Tässä artikkelissa on tutkittu vaalikoneiden äänestyspäätöstä rationalisoivaa vaikutusta. Tuloksista käy ilmi, että reilu kolmannes tutkimukseen osallistuneista nuorista sai vaalikoneelta suositukseksi oman alkuperäisen ehdokkaansa eli heidän äänestyspäätöksensä voidaan katsoa olevan linjassa heidän preferenssejensä kanssa vaalien asiakyksymyksissä. Sama määrä osallistujista taas piti kiinni omasta ehdokasvalinnastaan, vaikka vaalikone ehdotti toista ehdokasta paremmin sopivaksi. Vain hieman alle kymmenen prosentti osallistujista muutti mieltään vaalikoneen käytön jälkeen koneen ehdottaessa toista ehdokasta paremmin sopivaksi.

Tutkimuksen pohjalta voitaneen todeta, että vaa-

Kuvio 6. Lopullinen ehdokasvalinta sosioekonomisen perhetaustan mukaan

Huomio: Esityksen yksinkertaistamiseksi tässä kuviossa analyysistä tiputettiin ne vastaajat, joiden perheiden sosioekonominen tausta oli joko opiskelija- tai eläkeläistalous, koska näitä vastaajia oli ainoastaan kolme. Lisäksi poistettiin neljä vastaajaa, joiden sosioekonominen perhetausta oli epäselvä tai vastaaja ei ollut sitä ilmoittanut. Näin ollen näyte koostuu 184 vastaajan tiedoista.

likoneen käyttö ei merkittävästi paranna äänestyspäätöksen rationaalisuutta niiden äänestäjien kohdalla, jotka ovat kiinnostuneita politiikasta ja jotka ovat kiinnittyneitä puolueisiin. Noin puolet politiikasta kiinnostuneista ja samansuuruisen osuus puolueisiin samaistuvista äänestäjistä sai vaalikoneelta suositukseksi oman alkuperäisen ehdokkaansa. Toisin sanoen he olisivat äänestäneet rationaalisesti ilman vaalikoneen apuakin. Toisaalta vain harvat politiikasta kiinnostuneet ja puolueisiin kiinnittyneet vastaajat vaihtoivat ehdokasvalintaansa vaalikoneen suositeltua toista ehdokasta. Sen sijaan ne äänestäjät, jotka eivät ole kiinnostuneita politiikasta ja jotka eivät ole kiinnittyneitä puolueisiin voivat hyötyä vaalikoneen käyttämisestä. Tämän tyyppiset vastaajat vaihtoivat äänestyspäätöstään keskimääräistä useammin vaalikoneen suosituksesta. Tutkimusten löydösten perusteella vaikuttaisi

siltä, että vaalikoneen käyttö saattoi auttaa tämän tyyppisiä äänestäjiä valitsemaan ehdokkaan, joka vastaa heidän preferenssejään parhaiten. Ei sovi kuitenkaan unohtaa, että hieman alle 40 prosenttia niistä osallistujista, jotka eivät olleet kiinnostuneita politiikasta tai samaistuneet puolueisiin saivat silti vaalikoneelta suositukseksi oman alkuperäisen ehdokkaansa. Ero kiinnostuneiden ja politiikasta kiinnostumattomien välillä ei siis ole järin suuri tässä suhteessa. Kaiken kaikkiaan voitaneen päätellä vaalikoneiden äänestyspäätöstä rationalisoivan vaikutuksen olevan verraten pieni. Tutkimuksen tulokset viittaavat samaan johtopäätökseen kuin mitä vaalikoneiden tekijät usein tarjoavat vaalikoneiden käyttäjille. Vaalikoneita tulisi käyttää ennen kaikkea apuna suuren tietomäärän seulomisessa ja lisätiedon lähteenä, ei niinkään viimeisenä sanana sopivimmasta ehdokkaasta.

LÄHTEET

- Aarts, Kees ja van der Kolk, Henk. 2007. The parliamentary election in the Netherlands, 22 November 2006. *Electoral studies*, 26:4, 832–837.
- Bartels, Larry M. 1996. Uninformed votes: information effects in presidential elections. *American journal of political science*, 40:1, 194–230.
- Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo. 2005. Ehdokasvalinta. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY.
- Borg, Sami. 2007. Vaalitulokset ja äänestyspäätökset. Teoksessa Pekka Iotalus ja Sami Borg (toim.), *Presidentinvaalit 2006*. Porvoo: WSOY.
- Campbell, Angus, Converse, Philip E., Miller, Warren E. ja Stokes, Donald E. 1960. *The American voter*. New York and London: John Wiley ja Sons, Inc.
- Converse, Philip E. 1969. Of time and partisan stability. *Comparative Political Studies*, 2:2, 139–171.
- Delli Carpini, Michael X. ja Keeter, Scott. 1996. *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven and London: Yale University Press.
- Downs, Anthony. 1957. *An economic theory of democracy*. New York: Harper ja Row Publishers.
- Druckman, James N., Green, Donald P., Kuklinski, James H. ja Lupia, Arthur. 2006. The growth and development of experimental research in political science. *American Political Science Review*, 100:4, 627–635.
- Festinger, Leon. 1962. *A theory of cognitive dissonance*. Lontoo: Tavistock Publications.
- Field, Andy ja Hole, Graham. 2003. *How to design and report experiments*. Lontoo: Sage.
- Fivaz, Jan. 2008. *Impact of "smart-voting" on political participation*. Paper presented at the Civic Education Political Participation Workshop, Montreal, Canada, 17–19 June 2008.
- Franklin, Mark N., Mackie, Thomas T. ja Valen, Henry (eds.). 1992. *Electoral change: responses to evolving social and attitudinal structures in Western countries*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greenstein, Fred I. 1969. *Children and politics (Revised edition)*. New Haven and London: Yale University Press.
- Grönlund, Kimmo. 2009. Poliittinen tietämys. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Grönlund, Kimmo, Paloheimo, Heikki, Sundberg, Jan, Sänkiäho, Risto ja Wass, Hanna. 2005. Kiinnittyminen politiikkaan. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY.
- Huckfeldt, Robert R. ja Sprague, John D. 1994. *Citizens, politics, and social communication: information and influence in an election campaign*. Cambridge [England] ; New York: Cambridge University.
- Hyman, Herbert. 1959. *Political socialization*. Glencoe: Free Press.
- Kauppinen, Tommi. 2007. Vaalikoneiden tekninen toteutus ja kehittämistarpeet. Teoksessa Maria Suojanen ja Jarno Talponen (toim.), *Vallaton vaalikone*. Helsinki and Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Kinder, Donald R. ja Palfrey, Thomas R. 1993a. *Experimental foundations of political science*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kinder, Donald R. ja Palfrey, Thomas R. 1993b. On behalf of experimental political science. Teoksessa Donald R. Kinder ja Thomas R. Palfrey (toim.), *Experimental foundations of political science*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kleinnijenhuis, Jan ja van Hoof, Anita M. J. 2008. *The influence of Internet Consultants*. Paper presented at the International Communication Association conference, Montreal, May 2008.
- Ladner, Andreas, Felder, Gabriela ja Fivaz, Jan. 2010. More than toys? A first assessment of voting advice applications in Switzerland. Teoksessa Lorella Cedroni ja Diego Garzia (eds.), *Voting advice applications in Europe: the state of the art*. Napoli: Scriptaweb.
- Lau, Richard R. ja Redlawsk, David P. 2006. *How voters decide: information processing during election campaigns*. New York: Cambridge University Press.
- Lord, Charles G., Ross, Lee ja Lepper, Mark R. 1979. Biased assimilation and attitude polarization: the effects of prior theories on subsequently considered evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37:11, 2098–2109.
- Lupia, Arthur. 1994. Shortcuts versus encyclopaedias: information and voting behaviour in California insurance reform elections. *The American Political Science Review*, 88:1, 63–76.
- Marschall, Stefan. 2005. *Idee und Wirkung des Wahl-O-Mat. Aus Politik und Zeitgeschichte*, 51–52, 41–46.
- Marschall, Stefan ja Schmidt, Christian K. 2008. Preaching to the converted or making a difference? Mobilizing effects of Internet application at the German elections 2005. Teoksessa David M. Farrell ja Rudiger Schmitt-Beck (eds.), *Non-party actors in electoral politics: the role of interest groups and independent citizens in contemporary election campaigns*. Baden-Baden: Nomos.
- Marschall, Stefan ja Schmidt, Christian K. 2010. The impact of voting indicators: the case of the German Wahl-O-Mat. Teoksessa Lorella Cedroni ja Diego Garzia (eds.), *Voting advice applications in Europe: the state of the art*. Napoli: Scriptaweb.
- McDermott, Rose. 2002. Experimental methodology in political science. *Political Analysis*, 10:4, 325–342.
- Morton, Rebecca ja Williams, Kenneth C. 2010. *Experimental political science and the study of causality: from nature to the lab*. New York: Cambridge University Press.
- Mykkänen, Juri, Moring, Tom ja Pehkonen, Juhani. 2007. *Tutkimus vaalikoneiden käytöstä ja suhtautumisesta vaalikoneisiin: vaalikoneet koetaan hyödyllisiksi*. Helsinki: Helsingin Sanomain säätö.
- Nieminen, Martta. 2006. Vaalikoneita käytti vain neljännes. *Helsingin Sanomat* 6.4.2006.
- Nuytemans, Michiel, Walgrave, Stefaan ja Deschouwer, Kris. 2010. Do the vote test: the Belgian voting aid application. Teoksessa Lorella Cedroni ja Diego Garzia (eds.), *Voting advice applications in Europe: the state of the art*. Napoli: Scriptaweb.
- Oscarsson, Henrik. 2007. A matter of fact? Knowledge effects on the vote in Swedish general elections, 1985–2002. *Scandinavian Political Studies*, 30:3, 301–322.
- Paloheimo, Heikki. 2005. Puoluevalinnan tilannetekijät. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY.
- Paloheimo, Heikki. 2007. Vaalikoneiden käyttäjät vuoden 2003 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Maria Suojanen ja Jarno Talponen (toim.), *Vallaton vaalikone*. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Ruusuvirta, Outi. 2010. Much ado about nothing? Online voting advice applications in Finland. Teoksessa Lorella Cedroni ja Diego Garzia (eds.), *Voting advice applications in Europe: the state of the art*. Napoli: Scriptaweb.
- Ruusuvirta, Outi ja Rosema, Martin. 2009. *Do online vote selectors influence electoral participation and the direction of the vote?*

- Paper presented at the ECPR General Conference, Potsdam, 10–12 September 2009.
- Shadish, William R., Cook, Thomas D. ja Campbell, Donald T. 2002. *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Boston and New York: Houghton Mifflin.
- Strandberg, Kim. 2009. Internet vaalikampanjassa: etulinjassa vai marginaalissa? Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Tolbert, Caroline J. ja McNeal, Ramona S. 2003. Unraveling the effects of the Internet on political participation? *Political Research Quarterly*, 56:2, 175–185.
- Tourangeau, Roger, Rips, Lance J. ja Rasinski, Kenneth A. 2000. *The psychology of survey response*. New York: Cambridge University Press.
- Wagner, Markus ja Ruusuvirta, Outi 2011. *Faulty recommendations? Party positions in online voting advice applications*. *Acta Politica*.
- Walgrave, Stefaan, Nuytemans, Michiel ja Pepermans, Koen. 2009. Voting aid applications and the effect of statement selection. *West European politics*, 32:6, 1161–1180.
- Walgrave, Stefaan, van Aelst, Peter ja Nuytemans, Michiel. 2008a. 'Do the vote test': the electoral effects of a popular vote advice application at the 2004 Belgian Election *Acta Politica*, 43:1, 50–70.
- Walgrave, Stefaan Van Aelst, Peter ja Nuytemans, Michiel. 2008b. Vote advice applications as new campaign players? Electoral effects of do the vote test at the 2004 regional elections in Belgium. Teoksessa David M. Farrell ja Rudiger Schmitt-Beck (eds.), *Non-party actors in electoral politics: the role of interest groups and independent citizens in contemporary election campaigns*. Baden-Baden: Nomos.
- Zaller, John (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

VIITTEET

- Oletuksena on, että vaalikone pystyy löytämään käyttäjälleen parhaan mahdollisen ehdokkaan käyttämällä kaikkia niitä muuttujia, joita äänestäjä itse käyttäisi mikäli se olisi kognitiivisesti mahdollista. Käytännössä näin ei välttämättä ole. Esimerkiksi vaalikoneen kysymysvalinta (Walgrave, Nuytemans ja Pepermans 2009), tuloksen laskenta-algoritmi (Kauppinen 2007) tai vaalikoneen kattavuus ehdokkaiden tai puolueiden suhteen saattaa vääristää koneen antamaa suositusta.
- Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäinen osa, johon osallistui 85 lukiolaista, toteutettiin maaliskuussa 2006 ja toinen osa, jonka osallistujat opiskelivat ammattikoulussa palvelualoja, teknillisiä tai kaupallisia aloja toteutettiin marraskuussa 2006.
- Vastaaajien perhetaustan sosioekonomisen aseman määrittelyssä käytettiin vanhempien ammatteja, jotka luokiteltiin Tilastokeskuksen sosioekonomisen luokitussuosituksen mukaan (http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/sosioekon_asema_index.html). Mikäli vanhemmat kuuluivat eri pääluokkiin, käytettiin ylempää luokkaa. Mikäli vastaaja oli ilmoittanut vanhempiensa ammatin epäselvästi, esimerkiksi raportoimalla työpaikan nimen ammatin sijaan, tai jättänyt vastaamatta kysymykseen kirjattiin vastaus puuttuvaksi.
- Vastausvaihtoehtoina esitettiin kaikki vaalissa mukana olleet ehdokkaat sekä äänestämättä jättäminen.

Liite 1. Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet

Vastaa jien ennen vaalikoneen käyttöä täyttämä kaavake

1. Sukupuoli (rastita oikea vaihtoehto) mies nainen 2. Ikä

3. Mikä allaolevista vaihtoehdoista kuvailee sinua parhaiten?

- Olen erittäin kiinnostunut politiikasta
 Olen jokseenkin kiinnostunut politiikasta
 En ole kiinnostunut politiikasta

4. Mikä allaolevista vaihtoehdoista kuvailee sinua parhaiten?

- Olen aktiivisesti mukana politiikassa
 Olen jonkun verran mukana politiikassa
 En ole poliittisesti aktiivinen

HUOM! Poliitikassa mukana olo ymmärretään tässä kysymyksessä laajasti sisältäen esimerkiksi osallistumisen puolueiden, kansallisyjärjestöjen tai painotus ryhmien toimintaan

5. Kuinka usein keskusteleet politiikasta kotona?

- Usein
 Joskus
 Ei koskaan

6. Kuinka usein keskusteleet politiikasta ystäväiesi kanssa?

- Usein
 Joskus
 Ei koskaan

7. Mitä vanhempasi ovat ammatiltaan?

Äiti _____

Isä _____

8. Tiedätkö mitä puoluetta tai puolueita vanhempasi kannattavat?

(Jos vastasit kieltävästi tähän kysymykseen, ole hyvä ja siirry suoraan kysymykseen numero 10)

- Kyllä
 En

9. Jos vastasit kyllä, kirjoita alapuolelle mitä puoluetta tai puolueita vanhempasi kannattavat

Äiti _____

Isä _____

10. Seurasitko Presidentinvaalikampanjaa 2006 esimerkiksi lukemalla sanomalehtiä, katsomalla televisiota tai osallistumalla kampanjatarpahtumiin?

- Kyllä. Seurasin kampanjaa intensiivisesti
 Kyllä. Seurasin kampanjaa jonkin verran
 En seurannut kampanjaa

11. Olitko kuullut vaalikoneista ennen tätä tutkimusta?

- Kyllä
 En

12. Olitko käyttänyt vaalikonetta ennen tätä tutkimusta?

- Kyllä
 En

13. Lopputulos huomioon ottamatta, ketä olisit äänestänyt Presidentinvaalien 2006 ensimmäisellä kierroksella, jos olisit voinut äänestää? Jos äänestit, ketä äänestit?

- Bjarne Kallis (Kd)
 Sauli Niinistö (Kok)
 Timo Soini (PS)
 Heidi Hautala (Vihr)
 Henrik Lax (Rkp)
 Matti Vanhanen (Kesk)
 Arto Lahti (valitsijayhdistys)
 Tarja Halonen (SDP)
 En olisi äänestänyt/En äänestänyt

Vastaaajien vaalikoneen käytön jälkeen täyttämä kaavake

1. Sukupuoli (rastita oikea vaihtoehto) mies nainen 2. Ikä

3. Lopputulos huomioon ottamatta, ketä olisit äänestänyt Presidentinvaalien 2006 ensimmäisellä kierroksella, jos olisit äänestänyt? Jos äänestit, ketä äänestit?

- Bjarne Kallis (Kd)
 Sauli Niinistö (Kok)
 Timo Soini (PS)
 Heidi Hautala (Vihr)
 Henrik Lax (Rkp)
 Matti Vanhanen (Kesk)
 Arto Lahti (valitsijayhdistys)
 Tarja Halonen (SDP)
 En olisi äänestänyt/En äänestänyt

4. Kuka ehdokkaista vastasi valikoneen mukaan parhaiten mieltymyksiäsi?

5. Jos vaalikone esitti sinulle sopivimmaksi ehdokkaaksi eri henkilöä kuin alkuperäinen ehdokkaasi, ketä olisit loppujen lopuksi äänestänyt, jos olisit äänestänyt? Millä perusteella tekisit tämän valinnan?

6. Olitko yllättynyt vaalikoneen sinulle esittämästä, parhaiten sopivasta ehdokkaasta? Miksi olit tai et ollut yllättynyt?

7. Mitä tarkoitusta varten luulet vaalikoneen kehitetyn?

8. Kuinka hyödylliseksi tiedonhankintavälineeksi koit vaalikoneen?

- Erittäin hyödylliseksi
 Jonkin verran hyödylliseksi
 Ei hyödylliseksi eikä hyödyttömäksi
 Ei kovin hyödylliseksi
 Erittäin hyödyttömäksi

9. Jos äänestät seuraavissa vaaleissa, käytätkö vaalikonetta?

- Ohjaamaan ehdokkaan valintaan?
 Saadaksesi lisätietoa ehdokkaista?
 Huvin vuoksi
 En käytä vaalikonetta